

ebben a mondatba sűrithető: sötét utcán járt, de lépteit arra felé irányította, ahol a lámpák égtek. Lelkének józansága előtt leomlottak nemcsak a tér, de az idő korlátai is. A megismerés végtelensége és az erre ráfordítható idő közötti félelem-különbséget feloldotta a legtöbbet emlegetett újszövetségi idézete: „Az pedig az örökélet, hogy megismerjenek téged, az egyedüli igaz Istent“. (Jn 17, 3).

Isten nemcsak az erőnek és józanságnak, de a szeretetnek lelkét is adta. Az erő és józanság egymagában még nem elég, hogy előbbre vigyen egy eszmét. A létjogosultságában bízó hitet a szeretetnek kell irányítania. Dávid Ferenc ezzel az érzellemmel kapcsolódott embertársaihoz, s ezt ismerte fel Isten gondviselésében: „Isten szeretet, s aki szeretetben marad, az Istenben marad“. Ez adta reformációjának a félelmet elűző világosságot, az éltető meleget. Nem fenyegetett országpusztulással, nem helyezett kilátásba túlvilági víziókat, nem utat szabott, csak utat mutatott, a szív hullámhosszán közeledve a szeretet után szomjazókhoz.

Kit tartunk nagy embernek? Erre a kérdésre nehéz válaszolni. Nagy ember az, aki megtalálja saját útját és mindig következetesen halad rajta? Vagy aki egyesíteni tudja a hitigazságokat az értelmi felismerés lehetőségeivel? Azt aki meg tudja valósítani a benne rejlő adottságokat és tehetségeket a jövő számára? Nagynak tartjuk azt, aki személyiségében mindezt egyesíti, de ezen túl még hozzá ad valamit: az Istentől kapott erőnek, józanságnak és szeretetnek lelkét. Dávid Ferenc ezt kapta és adta tovább embertársainak megsokszorozott talentumként.

Legyen emlékezés ez az óra, egyházalapítónkra, de egyben felhívás is. Legyen imádság, de egyben fogadalom. Négy száz év beérett gyümölcseivé kell váljunk, amelyekben benne van a jövő magja, a szabadság lehetőségének és megélésének a felelőssége, amely magában hordozza a további fejlődést az elkövetkező századok ígértét.

Isten megáldott kézzel, hogy dolgozzunk és imádkozzunk; megáldott értelemmel, hogy alkossunk és vizsgálódjunk; megáldott szívvel, hogy megértsünk és szeressünk; megáldott elődökkel, akiktől örökségként maradt ránk a tanítás. Közülük ma Dávid Ferenc üzen nekünk: legyetek sókká, szövétnekekké, fényes csillagokká, az előrelépés gyermekeivé, a világosság fiaivá, Ámen.

Dr. JAKAB JENŐ

LEGYEN VILÁGOSSÁG

1Móz 1,3—5; Jn 8,12

Hogy a világosság milyen fontos szerepet töltött be a mindenkori ember életében, kitűnik textusunkból is. A Mózes első könyvében található teremtés leírásában azt olvassuk, hogy Isten az *első* nap teremtette a világosságot, s csak a negyedik nap a napot, a holdat és a csillagokat.

E látszólagos ellentmondás miatt többször támadták a Bibliát természet-tudományi oldalról, nem véve tudomásul, hogy ez a teremtésről szóló leírás nem fizika, nem történelem, hanem az ókori irodalom egyik legcsodálatosabb, legdrágább gyöngyszeme. És ez mindmáig a legszemélyesebben oldja meg a rejtélyt, a világ keletkezését: Mondja Isten, hogy legyen és lőn!

Az elmúlt évezredek folyamán könyvtárnyi tudományt írtak a világegyetem eredetéről, kialakulásáról; írtak ősködről, ősrobbanásról és ki győzné felsorolni, hogy mi mindenről, anélkül, hogy a kérdést megoldották volna. De, hogy mi volt az ősköd, az ősrobbanás előtt, arról minden tudósnek egyértelmű a válasza: nem tudjuk!

A harmincas években a kolozsvári unitárius kollégiumban azt tanultuk fizikából, hogy a fény az az ok, amely bennünk a látás érzetét kelti. Nem tudom, hogy ma középiskolás szinten mi a fény meghatározása, de nehéz volna cáfolni, hogy nem egy olyan ok, amely bennünk a látás érzetét kelti.

Múltkoriban egy fizikus barátom fölhívta figyelmemet egyik tudományos folyóiratunkban megjelent dolgozatra a világegyetem eredetéről. A cikk szerzője nyilván a maga szakterületén világhírű tudós, más-képp aligha fordították volna le magyarra. Idézem a tanulmány záró sorait: „Az univerzum eredetéről nemcsak tudományos szinten lehet beszélni, hanem költői és szellemi nyelven is, és ez a megközelítés kiegészítheti a tudományét. Valóban, a zsidó—keresztény tradíció olyan módon írja le a világ keletkezését, amely meglepően hasonlít a tudományos modellhez. Korábban tudományos szempontból hibásnak tűnt azt mondani, hogy a világosság korábban jött létre mint a Nap. A jelenlegi tudományos felfogás valóban feltételezi, hogy az univerzum kezdetben különböző sugárzással volt telített, már sokkal azelőtt, hogy a Nap teremtésére sor került.“

Talán hosszasan időztem a kozmológia problémáinál, de ezek nélkül a kérdésfelvetések nélkül nehéz lett volna a teremtés első napjának valóságát, szentségét mai nyelvre lefordítani. „Monda Isten: Legyen világosság és lőn világosság“.

Félreértés ne essék. Nem akarom én a Napnak, mint örök energia fényforrásnak a jelentőségét lebecsülni. Az ember világosság nélkül nem lát — ez nyilvánvaló. De éppen az ember, az emberiség életében van egy más minőségű világosság is. Az amiről Jézus beszél: „Én vagyok a világ világossága“. Ezt a világosságot is Isten teremtette, noha nem olyan egyetemes érvénnyel, mint az első napon teremtett világosságot. Ez utóbbival az emberiség történetében rengeteget foglalkozott a tudomány és foglalkozik minc a mai napig, és még mindig vannak sötét foltok ebben a világosság tudományban, annak ellenére, hogy szinte áttekinthetetlen az a fejlődés, ami ebben a tudományágban bekövetkezett.

Arról a másik világosságról, amiről Jézus beszél — nem mondható el olyan fejlődés, mint a fizika világosságáról. Ez a jézusi lelki világosság még mindig csak nagyon halvány fénnel pislog az ember lelkében. Még mindig nem világít azzal a fényességgel, azzal az intenzitással, ahogyan világított Jézus lelkében. Még mindig odatartozik a megvalósítandó, de el nem ért kategóriák világába. Pedig az a világosság, amiről Jézus beszél, szüntelenül világít, nem függ a napszaktól. Ugyanúgy világít a sötét éjszakában is, mint nappal. Nem elérhetetlen, mint ahogy maga Jézus sem az.

Abban, hogy ezt a világosságot, amiről Jézus beszél, lelki antennáinkkal fölfogjuk, hogy szerepe van unitárius anyaszentegyházunknak is. Ez a minőségű világosság ott lobogott 1568-ban a tordai országgyűlésen, amikor első püspökünk, Dávid Ferenc kezdeményezésére — a világon elsőként — kimondták a vallásszabadság törvényét, mely szerint mindenki azt a vallást gyakorolja, mely lelkiismeretével legjobban megegyezik.

Később, miközben évszázadokon át védtük az egy Istenről vallott hitünket, Jézust — az embert mindig a történelem oldaláról igyekeztünk megközelíteni. A történelem minden eszközével próbáltuk megkülönböztetni az ember Jézust a dogmák Krisztusától csak, hogy könnyebb legyen istenfiúságunkat bebizonyítani. Törekedtünk bizonyítani, hogy ő a történelem színpadán igazi ember volt, próféta, tanító és eközben elhanyagoltuk tisztelni és szeretni benne a nagyszerű embert, aki a világ világossága!

Nem belülről, nem a lélek oldaláról közelítettünk hozzá, hanem állandóan csak a történelem Jézusát kutattuk. Lehet, hogy kényszerhelyzetben voltunk, lehet, hogy így védekezhettünk és védhettük egyistenhitünket. De most úgy érzem itt az ideje annak, hogy megkeressük és megtaláljuk a lélek Jézusát, aki azt tanította, hogy az Isten lélek, és akik őt imádják, lélekben és igazságban imádják. Aki magáról azt tanította, hogy Ő az út, az igazság és az élet. Aki nekünk adta örök életcélnak: legyetek tökéletesek, miként a ti mennyei Atyátok tökéletes.

A mai unitarizmusunknak az Ő útját kell járnia, az ő igazságát követnie, az ő életét élnie, hogy elmondhassuk és érezhessük vele: „Én és az Atya egyek vagyunk.“

Jézus a Hegyi beszédben többször is utal a világosságra. „Ti vagytok a világ világossága“ mondja, és a továbbiakban így folytatja: „Úgy fénylik a ti világosságotok az emberek előtt, hogy lássák a ti jó cselekedeteiteket és dicsőítsék a ti mennyei Atyátokat.“

Nem folytatom a bibliai idézeteket. Ennyiből is kitűnik, hogy a cselekvő ember az az ideál, aki az istenfiúság lelki magaslatára méltó. Aki méltó testvére Jézusnak.

Egy unitárius bölcselő mondta: kösd egy csillaghoz életed szekekrét! Magunkat kell fölemelnünk ideáljainkhoz! A bátrak, a látók, a lelki gazdagok magasan álló ideálokat akarnak elérni, s küzdelmeik között nemesedik meg lelkük is. A lehető legnagyobbhoz, Istenhez kell ideáljainkat fűznünk s nem gyarló, múlandó, bár könnyen elérhető földi céljainkhoz. Jézus ragyogó személyiségéről nem szabad leszednünk az igazi nagyság csillogását, nem szabad őt szürke tanítómesternek festeni csak azért, hogy így könnyebb legyen őt követnünk.

Jézus érezte, mint rajta kívül senki, az emberiséggel való közösségét. Érezte, hogy mindenkiben van legalább egy szikra abból a szellemi és halhatatlan lángból, mely az Ő lelkét megvilágította. A jézusi világosság ezer évvel járt a világ előtt, annyi volt benne az isteni. Benne az isteni és az emberi találkozott és összelelkezett, s ebből egy isteni élet született. Emeljük Őt olyan magasra, amilyen magasra emberi megértés csak emelheti, és még mindig nagyobb lesz ő annál.

Ő a világ világossága. És mégis a mi testvérünk volt. Ember fia, mint mi és Isten fia, mint mi magunk. Kiválósága földi kiválóság. De

benne, mint egy tükörben megláthatjuk Isten képmását, amilyené nekünk is átváltoznunk feladatunk.

Ha így nézzük, milyen gyönyörűséges Jézus élete. A legdicsőbb ki nyilatkoztatás a „lehet“ minden ember számára. Ennek a „lehet“-nek a birtokában kell igyekeznünk belülről megközelíteni Jézus személyiségét. A külsőleges, a világosság, amelyet metafizikai mesterkedésekkel Jézus személyiségére alkalmaztak, az idők folyamán, csak csillog, de nem melegít. Az ember Jézust kell értékelnünk, de mindazzal a fény nyel és vonzóerővel együtt, amely minden személyiségnek, nagy embernek tulajdonsága. A zseni mindig több volt, más volt, mint a hétköznapi emberek. Tanuljuk meg csodálni és követni Jézust. Azzal a csodálattal és azzal a követni akarással, amelyet a tanítványok is tanúsítottak a Mester nyomdokain járva. S akkor megvilágosodik előttünk egy út, értelemmé lesz lelkünk számára sok-sok elfeledett tanítás, s tündöklő világosságban megjelenik az élet fejedelme, akinek lábainál rabnak lenni: az üdvözülés.

Csak az így ismert Jézus tud központ, cél és Istenországába vezető létra lenni úttalan életünk sötétségében. Ezt a világosságot, ezt a Jézust keressétek, ha békét és boldogságot akartok. Ámen.

Dr. SZABÓ ÁRPÁD

KARÁCSONY: ISTEN AJÁNDÉKA

1Jn 4,16

A hívő ember karácsonykor tudja meg igazán, hogy érdemes élni. Ha valaki karácsony estéjén benéz az otthonok ablakán, megláthatja, hogy rövid időre bár, hogyan lesz mennyországgá a világ. Vidám angyal-arcokat láthat: egy csomó boldog gyermekarcot felcsillanó szemmel ragyogni a karácsonyfa alatt. Ha valaki karácsony estéjén megáll az otthonok fénylő ablakai előtt: láthat angyalszárnyakat édesanyáknak és édesapáknak a vállán. Ha valaki karácsonyestéjén odalép az emberek elé, megláthatja a mennyország esőjét csendesesen leperegni sok-sok fénylő karácsonyi örömkönyben. Ha valaki karácsony estéjén végigmegy az utcákon, érezni fogja a szeretet ízét, édes illatát, s rájön arra a nagy igazságra, hogy egyetlen karácsonyfa gyertyalángja, amit a szeretet gyűjtött meg, több fényt és meleget áraszt, mint a legforróbb napsütés. Igen, azért érdemes élni, mert ebben a világban szeretet van.

Képzeljünk el egy olyan világot, amelyben nincs szeretet: abban a világban nem lenne jó élni. Megfagyna benne a szívünk, kiszikkadna emberségünk. Képzeljünk el egy embert szeretet nélkül: nem lenne jó vele élni. Lehetne olyan szép, mint egy szobor, vagy olyan tökéletes, mint a legremekebb óra, — mégis a múzeum nem otthon, és az órásbolt nem mennyország. De ha összeszedjük mindazt a szépséget, örömet,